

Тетяна Грітченко,

*канд. пед. наук, доцент кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі*

Оксана Лоюк,

*канд. пед. наук, доцент кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Україна

НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

В сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства та, на цій основі, вимог, що зростають, до рівня освіченості громадян, проблема підготовки педагогічних кадрів, здатних до ефективного вирішення професійних завдань за змінних обставин, стає особливо актуальною. Означене вказує на необхідність формування в педагогів професійної компетентності.

Вітчизняний педагог В. Сидоренко визначає *професійно-педагогічну компетентність сучасного педагога* як «інтегральну характеристику особистості, що включає комплексне поєднання ґрунтовних, систематичних, поліфункціональних знань, професійно педагогічних ціннісних орієнтацій, акмеологічних інваріантів, зокрема спеціальних педагогічних здібностей, властивостей, особистісних якостей (темпераменту, інтелекту, нахилів, переконань, потреб, настанов) тощо, акмеологічної професійної позиції, які забезпечують професійний розвиток педагога шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти, готовність здійснювати інноваційну високопродуктивну професійно-педагогічну діяльність у сучасних соціокультурних умовах» [8, с. 3].

Формування професійної компетентності педагога передбачає організацію освіти педагогів, яка могла б забезпечити їхнє постійне професійне

зростання упродовж усього періоду активної педагогічної діяльності, що в сучасній науковій літературі відповідає поняттю «неперервна педагогічна освіта». Вважаємо, що для розкриття сутнісної характеристики поняття «неперервна педагогічна освіта», необхідно визначити такі поняття як «педагогічна освіта» та «неперервна освіта».

Сучасний учений М. Євтух визначає *педагогічну освіту* (у широкому розумінні) як професійну підготовку всіх осіб, причетних до навчання та виховання молодого покоління [1, с. 646]. *Неперервною освітою* є «сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. Іноді в літературі вживається ще поняття «освіта протягом усього життя» (англ. *lifelong education*), «продовжена освіта» (англ. *continuing education*)» [5]. Для кожної окремої людини неперервна освіта є процесом формування та задоволення її індивідуальних пізнавальних запитів, духовних потреб, розвитку задатків і здібностей як в системі освіти, так і за допомогою самоосвіти. Для суспільства в цілому неперервна освіта є механізмом розширення відтворення його професійного і культурного потенціалу, умовою розвитку суспільного виробництва, прискорення соціально-економічного прогресу країни [6].

Окремі сучасні педагоги [2; 4, 6] вважають неперервну освіту педагогічною системою. Мета неперервної педагогічної освіти полягає у формуванні різнобічно розвиненої, гармонійної, творчої особистості педагога, провідними характеристиками якої є: сформованість наукового світогляду; політична, економічна та комп'ютерна грамотність; соціальна активність; високий рівень загальної та професійної культури, ерудиції; любов до дітей, відповідальність за їхнє виховання та розвиток, знання вікових та індивідуальних особливостей своїх учнів; потреба в саморозвитку, самоосвіті та вдосконаленні педагогічної майстерності [4].

Найважливішими завданнями процесу професійної освіти та розвитку, на думку В. Коритова, є: 1) адаптація педагога до змінних економічних,

соціальних, професійних обставин діяльності; 2) створення оптимальних умов безперервного особистісно-професійного розвитку та вдосконалення педагогів до рівня професійної майстерності [3]. Реалізація першого завдання стає можливою при безпосередній професійній діяльності та забезпечується певними соціальними та психологічними чинниками. Друге завдання передбачає власне організацію неперервної педагогічної освіти. Означений процес розглянемо з точки зору структурної побудови системи неперервної педагогічної освіти.

Система неперервної педагогічної освіти розглядається з точок зору особистісного та статусного аспектів.

Особистісний аспект системи неперервної педагогічної освіти характеризує прогресивні зміни в особистості педагога, зокрема, в підвищенні рівня його готовності до педагогічної діяльності:

I рівень – елементарної та функціональної професійної педагогічної грамотності – початковий щабель розвитку особистості педагога, який передбачає формування первинних знань, умінь і навичок, якостей особистості, необхідних для подальшої педагогічної освіти або самоосвіти;

II рівень пов'язаний з формуванням на базі елементарної педагогічної грамотності таких професійних, соціальних та особистісних якостей, що дозволяють педагогу реалізувати себе в різних видах педагогічної діяльності та ефективно вирішувати педагогічні завдання;

III рівень передбачає, що педагог не лише усвідомлює сформовані у нього педагогічні цінності, але і здатний адекватно оцінювати особисту участь у розвиткові системи освіти, педагогічної теорії та практики [2].

До структури *статусного аспекту системи неперервної педагогічної освіти* входять такі складові:

- допрофесійна освіта (етап професійної освіти, що передбачає педагогічну профорієнтацію, діагностику схильності до педагогічної професії, знайомство зі змістом професії педагога, професійними вимогами до педагога,

можливостями отримання означеної професії, отримання первинних професійних умінь і навичок, педагогічного досвіду тощо);

- професійна освіта (етап власне професійної педагогічної освіти (у закладах освіти) – оволодіння професійними компетентностями, необхідними для здійснення самостійної педагогічної діяльності);

- етап професійного вдосконалення (додаткова педагогічна освіта – підвищення кваліфікації – вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, професійних та особистісних якостей). Цей етап також може включати і професійну перепідготовку, якщо педагогу необхідно змінити профіль педагогічної діяльності [2, с. 9].

Означені етапи у своїй послідовності та взаємозв'язках забезпечують безперервність педагогічної освіти та реалізуються через *формальну* (передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою [7]), *неформальну* (не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [7]; здійснюється через такі форми, як наставництво, стажування, тренінги, корпоративне навчання, конференції, практикуми, професійні спільноти, клуби, семінари, вебінари, майстер-класи, тренінги тощо) та *інформальну* (передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям [7]) освіти [2].

Отже, система неперервної педагогічної освіти сприяє формуванню професійної компетентності педагога, створенню умов для його саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Євтух М. Б. Педагогічна освіта. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень; Акад. пед. наук України. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с., С. 646–647.
2. Ипполитова Н. В. Система непрерывного педагогического образования. *Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки»*. 2018. Т. 10. № 1. С. 6–12.
3. Корытов В. А. Генезис проблемы управления качеством дополнительного профессионально-технического образования в ситуации модернизации российского образования. *Современные проблемы науки и образования*. 2008. № 4. С. 77–82.
4. Куган Б. А., Криволапова Н. А., Войткевич Н. Н. Система непрерывного развития профессионального мастерства педагогических работников Курганской области. *Непрерывное педагогическое образование*. 2018. № 1(1). С. 4–15.
5. Неперервна освіта. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Неперервна_освіта (дата звернення: 01.04.2020 р.).
6. Присяжная А. Ф. Педагогическое прогнозирование в системе непрерывного педагогического образования (методология, теория, практика) : дис. ... доктора педагогических наук : 13.00.08. Челябинск, 2006. 380 с.: ил.
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. ст. 380.
8. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз. *Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці*: матеріали III регіональної науково-практичної конференції. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2017. С. 8–17.